

BENCSIK ORSOLYA

A tükröztetés repedt vonala*

A férfin olyan kalap volt, amilyent évekkel később látott nagyapja fején, a végérvényesen halványra, fehérré vált haját a tekintet elől szinte teljesen eltakarva. A városban állott volt a levegő, ha jól emlékszik, éppen deket harangoztak, a nagyapja ilyenkor már az ebédlőasztalnál ült és porcelántányérjában kavargatta a forró levest. Ha nem lett volna meleg, nem látta volna meg a férfi fehér, apró virágokkal körbehímzett zsebkendőjét. Ott áll a templom előtt, oldalán egy fekete dakszli. A felhők között egy kisebb folt, a jegenyéken soha nem tapasztalt mennyiségű cinege. A férfi arra nézett, szája éppen csak alig mozgott, mintha magában, de azért mégis csak halkán kimondva számolná a kék szárnyakat. Az izzadságcseppek pillanatok alatt a fehér vászonra hímzett finom szálak közé ivódtak, a dakszli a lépcsőkön szaladgáló galambokat figyelte. A kalap fekete volt és bársonyos, akárcsak a dakszli, mintha készítője az állat fényes, finom szőrrel vontatott volna be. Ha jól emlékszik, a templom jobb tornyán öt perccel múlt dél, mire a harang elhallgatott. Ekkor már nagyapja is javában kanalazta a levest. A porcelánon alig hallhatóan koppant a fém, a kerti verőfényben a bazsarózsák között a büdöskék feléledtek, és a sarkon levő trafik előtt a borbély öccse, a kéményseprő egy vastag, fekete női harisnyát vett. A felhők között a kisebb méretű folt mintha irányt váltott volna, hogy akkor, amikor a jobb torony óráján a percmutató a hármas számhoz érjen, akárcsak egy épp támadásban levő, nagyobb testű madár, sebesen ferdén, lefelé vegye az irányt. „Ha legalább neccet vennél”, nevetett a trafikosnő, szájában a fogak fehér gyöngyökként csillogtak. A dakszli előtt a lépcsőn továbbra is ott szaladgáltak a galambok, a férfi most törölte meg másodszor a homlokát, zsebkendőjén a kék búzavirágok szirmai sötétebbek lettek a nedvességtől. A porcelántányéron a vasárnapi rántott hús, lábában sült krumpli. Nagyanyja kanállal rakta a tányérra, anyjéék ajtaja előtt hat kövér, fekete macska, bajszuk mozdulatlan. Hajának rövidségét egy életre elutasítva, a lépcsősor előtt, éppen a templom szimmetriájában álló magas férfival szemben ült. Fején selymes, fekete dakszli-szőrből készült kalap. Ekkor már feltűnővé vált, hogy a jobb tornyon levő óra pontosan négy percet késik a balhoz képest. A kéményseprő arra gondolt, milyen óvatosan húzná le a trafikosnő lábáról a neccharisnyát, a trafikosnő arra, estére csavarokkal a hajában nehéz lesz az alvás. Amikor nagyanyja leszedte az asztalt, a felhők közül végleg eltávozott a támadó madárként viselkedő folt, hogy a négy perc üres terében a két torony között meghúzható vonal

* A szerző a szöveg megírása idején Gion Nándor prózaírói ösztöndíjban részesült.

közepébe csapódjon, és az óramutatók alig észrevehető zavarkeltését követve határozott cikornyáival véglegesen megtörje a tükröztetés biztonságos rendjét. A férfi mellett a fekete dakszli megnyalta a szája szélét, a galambok közé néhány cinege repült a jegenyék lombjai közül. „Harminchárom”, formálták az ajkak, az égen felhők, a padon fakó vörösség.

Az emlékezés nem fekete lyukai

Fekete dakszli, fekete kalap, fekete ruha és hat fekete, kövér macska. A kéményseprő fekete ruhája, kormos arca. Fekete harisnya. Léderer Antal és Antalné (született Mayer Katalin) kisebbik lányának fekete, soha nem világosodó szeme. Fekete munka.

A lényeges repedés ívét követő mondatok

1. Az utcán sokan voltak, a templom körül körmenet. A jegenyéken éppen harminchárom kék szárny, a kertekben az elfelejtett munka, a felfuttatott borostyán után vadszőlő, tuják, sárga kapu, zöld kapu, vaskapu, rövidáru-kereskedés. A dakszli hátán, talán a gerince vonalán, folyamatosan odaképzelt érintés. A repedt vonal folytatásaként magas, kalapos férfi. A vasárnapi ebéden húsleves, rántott hús, sült krumpoli, nagymama csipkeruhája. A kertben bazsarózsák között elbújva szúrós illatú büdöskék, a gangon lelógatva a szárításra szánt dohány, csokorba kötve a fűszerpaprika. Tyúkok, vörösek, mindenfelé.

2. A kofferben, keskeny kartondobozkában tizesével sorakoztak a pamukok, hárttyavékony, zizegő papirosba csomagolva a selyemfonalak, feltekerve a csipkeszegélyek. Az ajtón csöngő, a padról látni lehetett az elárúsító hatalmas orrát, mellette fekete ruhában a lányát. Akárcsak a fehér gallérok, úgy a férfi kék búzavirágokkal szegélyezett zsebkezdője is a *Léderer Antalné divatáru, rövidáru kézimunkakellékek* kereskedésének (Lederer Antun trg kratke robe i drukera) tulajdonát képezték.

3. A bolt mögött, az árnyékos udvar másik oldalán függönnyel takart ajtón keresztül is láthatóvá válik egy kombinés nő alakja, amint kilép szoknyájából. Mintha a kalapos férfi is látná. Átlát Léderer Antal és fiatalabb lánya testén, át a polcokon sorakozó ingeken, a pult alatt rekeszekben tárolt színes, különböző méretű gombokon, oldalt a méterre vásárolható szöveteken, át a távolság miatt kevésbé éles, árnyékos udvaron. Ekkor köszön el a trafikostól a kéményseprő, zsebében a világ legvastagabb, elnyúlhatatlan, fekete harisnyája.

4. A legfinomabb harisnyák éppen ott készültek az árnyékos udvar másik oldalán, feketén, a soha nem látott varroda lefüggönyözött ajtaján túl, kombinés nők, szőnyegre hullott anyagok, cérnák és szúrós gombostűk között, a melegen tartott selyemhernyóknak köszönhetően, akik a dunsztosüvegekben, az eperfák (*Morus alba*) levelei között, meg nem szűnő sercegés, halk rágások között termelték azt a csodás selymet, melyekbe csak misenapokon bújtak a női lábak. Zenta (Senta) felé az úton két oldalt sorjázta az eperfák, ezek leveleivel etették a selyemhernyókat.

A selyemhernyó a szövőfélek (Bombycidae) családjába tartozó éjjeli lepkék egyik fajának, a selyemlepkének (Bombyx mori) lárvája.

5. A nő kombinéját trapéz alakú, homokszínű szövetkabátjával (benne a származási címkén a JUGOSLAVIJA felirat) együtt egy hónappal ezelőtt lefizetésre vette a topolyai Nagyaruház (Nadaruház) ruharészlegén. Kosztümöt, szoknyát rendszeresen a *Léderer Antalné divatáru, rövidáru kézimunkakellékek* kereskedése mögötti árnyékos udvar rejtekében illegálisan működő varróműhelyben készítettet, meghatározott időközönként, sietősen. Dereának jobb oldalán mályvaszínű folt, mellei, mint két kicsi torony között vékony kis vonal, a felhők közül testébe, mint templomba kiszámíthatatlan sebességgel csapódó, azonosíthatatlan folt okozta zavart keltő repedés.

6. „Oldalt még egy kicsit be kell venni”, mondja, „hadd feszüljön”. A kombiné (nem fekete) alatt, a melltartó takarásában sejthető hasadás, és a jobb mell alig láthatóan nagyobb, mint a bal. A függönyön túl a világ: a rövidáru-kereskedés, férfi, a dakszli, a galambok, cinegék. „Soha semmi nem lehet ugyanolyan”, mondja, és mikor elhalad a templom előtt, szövetkabátja zsebében megtapogat egy kék szárnyat.

A szétválás két tornya

A trafikoszó éjjelenként csavarokkal a hajában aludt. A kéményseprő a nő csigavonalainak folyamatos elmúlásáról álmódott, a borbély ugyancsak, akárcsak az összes férfi, akinek álmái, melyekbe ha valaha is beúszott a trafikoszó alakja, elsődlegesen ezekről a reggel még feszes, pici, bodor, majd az idő előrehaladtával egyre hosszabbakra, lazábbakra ereszkedő hajfürtökről szóltak. Azokról a fürtöcskékről, melyek a munkaidő végén, amikor már az összeszámolás is megtörtént, és a kéz csak a lakatokat teszi fel a lehúzott ablakra, kulcsra zárt oldalajtóra, semmi mást, csak az egyenesség szigorú rendjét követik. Reggel a tükör előtt vörösre rúzoszta a száját, és mielőtt becsukta maga mögött az ajtót, nyakára selyemsálat tekert.

A férfi a nő alakját nézte, már nem látható kombinéja alatt az elgondolt repedés vonalát, ahogy a kéttornyú templom előtt, keze szövetkabátjának zsebében, elhaladt. A dakszli már nem ült mellette, és a délutáni melegben megmagyarázhatatlanul finom, nedves köd szitált, majd ereszkedett le az egész belvárosra, hogy estére ebben a fátyolszerű, szemcsés takarásban zárja be Léderer Antal és kisebbik lánya a boltot, és egymás mellett – a másikat nem látva, csak gondolva – sétáljanak el a Felszabadulás utca (ulica Oslobodenja) 7-es szám alatt levő házba. A kézben zacskó, a zacskóban dunsztosüveg. Az ablakokon már a zsalugáter, az udvarban a korábbi tapasztalatoknak köszönhetően ha nem is láthatóan, de érzékelve tyúktollak, vörösek, mint a trafikoszó mindennap gondosan kirúzoszott szája. A rövidáru-kereskedés mögötti, árnyékos udvar másik felén levő varrodából elhozott dunsztosüveget az éjjeliszekrényre állítja, hogy a sercegés, az állandó rágás között édebb legyen az álom. Léderer Antalné (született Mayer Katalin) nem érti, nem tud

mire gondolni. Férje ingének gallérján gyanús foltok. Hegyes ceruzájával (2 HB) határozottan halad a papíron. Egyenes vonalakat húzva szinte lyukasztja azt, és a kora esti órában (kint köd, beláthatatlan város) az egyik sercegést hallhatatlanná teszi a másik.

A férfi a nő alakját nézte, a szövetkabát színét, alatta a feszülős szoknyát, és mire a finom, nedves köd szitálni kezdett, a zsebben egy illeszkedő szárnyat tudott. „Templom a test”, ezt mondja a kéményseprő, a puttószerű fűrtök nem válaszolnak. „A lélek a test temploma”, ezt a borbély mondja, arca sima, az egyenes vonalak szigorúan néznek, kattan a lakat is. A fekete dakszli (fényes szőre akár a férfi kalapja) a nőt követi, akinek lépteinek nyomát magába szívja a májusi köd. „A trafikosnő a Cinege utcában lakott”, ezt nem tudni, ki meséli, „és esténként, lefekvés előtt, mikor a fürdőszoba kerek, faragott rámájú tükre előtt becsavarta a haját, arra gondolt, hogy soha semmi nem lehet ugyanolyan.” A két óra közötti múlhatatlan távolságban, a négy perc üres terében, a hitvesi ágy bal oldalára tett dunsztosüvegből kiszűrő állandó sercegésben soha nem szűnhet meg a repedés. A jobb oldalon a *Halálos tavasz* és egy hegyes ceruza. „Mint a köd”, mondja Léderer Antalné (született Mayer Katalin) a kisebbik lányának, „olyan”. Lánya tekintete fekete, soha nem világosodó. Mint kombiné alatt képzelt cikornyás vonal, derékon nem látható folt, úgy a férj inggallérjain a gyanús nyomok és a felhők közül lecsapó kicsi folt is valójában a trafikosnő fürdőszobájának pipereszekrényében lapuló hajcsavaroknak köszönhető, melyek a sima haját egy napra göndörré, majd hullámossá teszik.

Az tény, hogy a nőre megnyugtatóan hatott a fekete dakszli, akinek emlékei közül már tova is repültek a templom lépcsőjén szaladgáló galambok. A férfi pontosan a tükröztetés repedt vonala alatt állt, onnan figyelte a nő egyre halványabb alakját, mely végül a Felszabadulás utca (ulica Oslobodenja) közelében levő óras ajtaja mögött tűnt el véglegesen, hogy nem sokra rá újra nyíljon is az ajtó, és az alig látható kéz a bolt előtt tanácstalanul járkáló dakszli elé egy kék szárnyat dobjon.